

Välikysymys VK 8/2024 vp

Antti Kaikkonen kesk ym.

Välikysymys sosiaali- ja terveystalvelujen pelastamisesta

Eduskunnalle

Tämä välikysymys on hätähuuto ihmisten tarvitsemien sosiaali- ja terveydenhuollon lähipalvelujen puolesta. Ihmisten, joilla ei ole varaa yksityislääkärikäynteihin, ei vapaaehtoista sairausvakuutusta eikä käytössään työterveydenhuollon palveluja. Ihmisten, joilla on oikeus hyvään elämään turvallisesta lapsuudesta arvokkaaseen vanhuuteen.

Hallitus on politiikallaan romuttamassa ihmisten tarvitsemat sosiaali- ja terveydenhuollon lähipalvelut ja välinpitämättömyydellään pilaamassa sote-uudistuksen. Tilanteessa, jossa hyvinvointialueet tarvitsisivat joustoa ja tukea uudistustyölleen, on hallituksen vastaus leikata hyvinvointialueiden rahoitusta, kiristää valtiovarainministeriön johdolla niiden taloudellista ohjausta entisestään sekä vaikeuttaa ammattilaisten palkkausta ja sitouttamista hyvinvointialueille lisäämällä samalla yksityisten lääkärifirmojen julkista rahoitusta.

Hallituksen lyhytnäköisen politiikan vuoksi ihmisten hätä sosiaali- ja terveystalveluista kasvaa ympäri maata. Sosiaali- ja terveystalveluissa töitä tekevillä on myös huoli omasta työpaikastaan, toimeentulostaan ja jaksamisestaan. Ilman hyvinvoivia työntekijöitä ei ole laadukkaita palveluita.

Sote-uudistuksen tarkoitus on turvata julkiset sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut perustason lähipalveluita vahvistamalla. Samaan aikaan kun Suomessa on pula ammattitaitoisista sote-työntekijöistä, hallitus pakottaa rahoitusleikkauksillaan hyvinvointialueita käynnistämään muutosneuvotteluja ja avaamaan sopimuksiaan myös pienten paikallisten palveluntuottajien kanssa. Lähipalveluja ajetaan alas pakon edessä ja kiireellä — terveysasemista ja hoivakodeista aina sairaaloiden päivystyksiin. Hallituksen leikkauspolitiikka vaarantaa myös yliopistollisten sairaaloiden ja keskussairaaloiden toimintaa.

On täysin ymmärrettävää, että ihmiset ovat huolissaan. Pääsevätkö he hoitoon ja saavatko heidän läheisensä ikääntyessään ja voimien heikentyessä hoitoa lähellä kotiaan ja omaisians? Hoitojonot pitenevät, hoitaja- ja lääkäripalvelut karkaavat kauas, ennalta ehkäiseviä palveluita ajetaan alas ja ikääntyneitä kuskataan hoitoon kohtuuttoman kauas kodeistaan jopa satojen kilometrien päähän.

Hallitus ei ole ottanut ihmisten hätää ja huolia vakavasti. Se on vain peitelty omaa välinpitämättömyyttään ja tehnyt sote-palveluista poliittisen lyömäaseen. Kun sote-palveluja pitäisi yhdessä parantaa, hallitus syyttää tämänhetkisestä vaikeasta tilanteesta hyvinvointialueiden päättäjiä ja edellistä hallitusta.

Välikysymys VK 8/2024 vp

Kokoomuksen ja perussuomalaisten johtama hallitus on luvannut perustaa päätöksensä tosiasioihin ja käyttää veronmaksajien rahoja viisaasti. Lupaus on ollut pelkkää sanahelinää. Hallitus ei ole ottanut kuuleviin korviinsa muun muassa asiantuntijoiden näkemyksiä ja eduskunnan valtiovarainvaliokunnan teettämää selvitystä (O 17/2024 vp) sosiaali- ja terveydenhuollon kustannusnousun sekä alijäämien syistä. Toisin kuin hallituspuolueet väittävät, yksikään valtiovarainvaliokunnan kuulema asiantuntija ei sanonut, että hyvinvointialueiden talousvaikeudet olisivat sote-uudistuksen syytä. Päinvastoin, ilman sote-uudistusta kunnallisen ansiotuloverotuksen korotuspaine olisi ollut huomattava, jopa noin kaksi prosenttiyksikköä.

Noin puolentoista vuoden hallitusvastuun aikana kokoomuksen ja perussuomalaisten johtaman hallituksen tekemät sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevat päätökset ja lakimuutokset ovat koskeneet vain julkisten sote-palveluiden rahoitusleikkauksia ja heikennyksiä, julkisten sote-palveluiden asiakasmaksujen pakkorotoksia ja sote-ohjauksen siirtämistä pois sosiaali- ja terveysministeriöltä valtiovarainministeriölle. Niillä ei vastata vallitseviin ongelmiin, kuten kustannusten ja korkotason nousuun, sote-työntekijäpulaan ja keikkalääkärifirmojen häikäilemättömään rahastukseen. Hyvinvointialueiden rahoituslakia on uudistettava muutoin kuin leikkaamalla sote-palveluiden rahoitusta.

Hallituksen sote-politiikka on ollut myös ristiriitaista ja voimavaroja tuhlaavaa. Se on päättänyt leikata julkisten sote-palvelujen rahoitusta, mutta samalla se on nostanut yksityislääkärikäyntien Kela-korvauksia sadoilla miljoonilla euroilla. Kelan tutkijoiden 3.9.2024 julkistaman selvityksen mukaan lisäraha ei ole tähän mennessä saatu hoitojonoja lyhennettyä, vaan lisäraha on mennyt kokonaan yksityislääkärijättien omistajien taskuihin. Nyt hallitus on päättänyt jakaa lisää Kela-rahaa yksityisille lääkäriasemille, tällä kertaa yli 65-vuotiaille annettulla lupauksella nopeasta yksityiselle puolelle lääkäriin pääsystä samansuuruisella omavastuulla, joka on ollut julkisen terveydenhuollon asiakasmaksu. Hallitus ei ole pystynyt kertomaan, millaisia palveluja ja tutkimuksia he saisivat. Tästä ovat huomauttaneet myös asiantuntijat.

Julkisia sote-palveluja tarvitsevia ihmisiä hallitus on sen sijaan kurittamassa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen huomattavan suurilla pakkorotoksilla. Maksut ovat Suomessa jo nyt korkeita muihin Pohjoismaihin verrattuna.

Hallitus on ottamassa Lapin, Keski-Suomen, Kanta-Hämeen, Satakunnan, Itä-Uudenmaan sekä Vantaan ja Keravan hyvinvointialueet vielä tiukempaan taloudelliseen ohjaukseen. Se on leikkaamassa jokaisen hyvinvointialueen jälkirahoitusta vuodesta 2026 alkaen. Toisin kuin hallitus väittää, se ei ole lisäämässä eurollakaan hyvinvointialueiden rahoitusta. Ensi vuoden korotus rahoitukseen on vuoden 2023 rahoituksen oikaisua jälkikäteen sekä lakisääteistä indeksikorotusta.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos totesi asiantuntija-arvioihin perustuen, että hyvinvointialueiden talouden sopeuttamisaikataulu on liian tiukka ja talouden tasapainottaminen vuoden 2026 loppuun mennessä on muutosohjelmista huolimatta realistista vain harvalla alueella. Pääministeri Orpon hallitus ei näistä tosiasioista piittaa, eikä se ole pidentämässä alijäämien kattamisaikaa.

Hyvinvointialueiden kannalta riittämätön rahoitus, hallituksen hyvinvointialueilta vaatimat nopeat säästöt ja toiminnan kohtuuton sääntely ovat johtaneet tilanteeseen, jossa hyvinvointialueet kipuilevat vanhan vankeina ja joutuvat etsimään nopeita säästöjä. Menojen kasvun hillitseminen

Välikysymys VK 8/2024 vp

lähipalveluita vahvistamalla jää tällöin saavuttamatta. Liian kireässä aikataulussa säästöjä tulisi vain ihmisten tarvitsemia lähipalveluja heikentämällä. Tämä tulee lopulta inhimillisesti ja taloudellisesti erittäin kalliiksi.

Hallittu sote-palvelujen uudistaminen edellyttäisi hallituksen ja hyvinvointialueiden saumatonta yhteistyötä, oikean tilannekuvan muodostamista ja tosiasioiden tunnustamista. Hallituksen vastuulla on huolehtia myös siitä, että hyvinvointialueilla on työrauha, ja siitä, että uudistuksista voidaan päättää ja niitä toteuttaa hallitusti. Vielä ei ole liian myöhäistä, mutta hallituksen on korkea aika korjata vääriä asenteitaan julkisiin sote-palveluihin.

Samalla tavalla kuin hallitus on itse todennut valtionvelan taittamisesta, talouden tasapainottaminen ei hyvinvointialueillakaan tapahdu hetkessä. Näkökulma sote-palvelujen uudistamisessa pitää tähdätä 2030-luvun tarpeisiin. Valtion ohjausta ei tule enää kiristää. Alueilla on oltava riittävästi itsenäistä päätösvaltaa asukkaidensa palvelutarpeisiin vastaamisessa. Tiukan resurssiohjauksen sijasta hyvinvointialueille on annettava aito mahdollisuus kehittää sote-palveluja sekä turvata hoidon jatkuvuus lähtökohtana ihmisten palvelutarpeet.

Edellä olevan perusteella ja Suomen perustuslain 43 §:ään viitaten esitämme asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan välikysymyksen:

Kuinka hallitus varmistaa, että kaikki suomalaiset saavat perustuslain mukaiset sosiaali- ja terveyspalvelut tilanteessa, jossa hallitus leikkaa merkittävästi sosiaali- ja terveyspalvelujen rahoitusta ja lisää merkittävästi yksityisten lääkärikäyntien Kela-korvauksia,

kuinka hallitus aikoo ohjata ja kannustaa hyvinvointialueita sote-peruspalvelujen vahvistamiseksi tilanteessa, jossa hallituksen rahoitusleikkaukset ovat ajaneet hyvinvointialueet paniikinomaisiin säästöihin lähipalveluista,

miksi hallitus ei ole aikeissa antaa hyvinvointialueille joustoa alijäämän kattamisaikaan, jotta niin sanotun arviointimenettelyn tai muun taloudellisen ohjauksen pelossa ne eivät olisi pakotettuja hakemaan pidemmällä aikavälillä kalliiksi tulevia säästöjä perustason sote-lähipalveluista,

kuinka hallitus varmistaa, että huomattavan suurten sote-asiakasmaksukorotusten jälkeen sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut ovat turvatut myös pienituloisille,

aikooko hallitus siirtää matkakustannusten korvaukset Kelalta hyvinvointialueiden vastuulle,

miten ja milloin hallitus aikoo toteuttaa ammatinharjoittajamallin,

mitä hallitus aikoo tehdä kohtuuttomasti kasvaneille vuokratyövoimakustannuksille,

kuinka hallitus aikoo turvata jatkossa ammattitaitoisten sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijöiden saatavuuden,

Välikysymys VK 8/2024 vp

kuinka hallitus perustelee sote-palvelujen ohjauksen siirron sosiaali- ja terveysministeriöltä valtiovarainministeriölle ja

milloin hallitus lopettaa väärin väitteiden levittämisen sote-uudistuksesta ja alkaa tukea hyvinvointialueita lähi- ja peruspalvelujen uudistamistyössä?

Helsingissä 12.11.2024

Antti Kaikkonen kesk
Petri Honkonen kesk
Hannu Hoskonen kesk
Eeva Kalli kesk
Vesa Kallio kesk
Anne Kalmari kesk
Hilkka Kemppi kesk
Tuomas Kettunen kesk
Hanna Kosonen kesk
Antti Kurvinen kesk
Mika Lintilä kesk
Markus Lohi kesk
Hanna-Leena Mattila kesk
Timo Mehtälä kesk
Olga Oinas-Panuma kesk
Jouni Ovaska kesk
Mika Riipi kesk
Hanna Räsänen kesk
Annika Saarikko kesk
Mikko Savola kesk
Markku Siponen kesk
Eerikki Viljanen kesk
Harry Harkimo liik